

Булавинець Вікторія Михайлівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
ЗУНУ, м. Тернопіль

Крамарчук Юрій Віталійович

студент гр. ФФМ-11, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Демократичні трансформації в Україні стосуються різних сфер суспільного життя, в тому числі і функціонування бюджетної системи на місцевому рівні. Закумульовані фінансові ресурси на місцевому рівні, за визначенням, повинні бути спрямовані на задоволення потреб громадян підвідомчих територій та окремих його територіально обумовлених складових. Проте досить невисока ефективність використання бюджетних ресурсів в Україні зумовлює актуальність модернізації функціонування бюджетного процесу на місцевому рівні в контексті забезпечення його прозорості [1].

В умовах реформи децентралізації з метою передачі повноважень та фінансів від державної влади якнайближче до людей – органам місцевого самоврядування, відбувається системне реформування усіх складників суспільного життя, значно скорочується відстань між владою і громадою. Це вимагає підвищення рівня поінформованості про цілі та плани дій місцевої влади, а також представлення їх у доступній та зрозумілій формі для пересічного громадянина.

Успішна реалізація реформи децентралізації значною мірою залежить від посилення відповідальності органів місцевого самоврядування, органів влади та посадових осіб на місцевому рівні за свої рішення перед виборцями і державою. Влада на місцях повинна змінювати управлінські підходи у своїй діяльності, у тому числі шляхом упровадження нових інструментів забезпечення прозорості та ефективності бюджетного процесу.

Запровадження якісно нової моделі відносин між громадянами та органами місцевого самоврядування і органами місцевої влади, яка гарантувала б кожному громадянину реальне додержання і захист належних йому прав і свобод, є одним із пріоритетних напрямів соціально-політичних перетворень в Україні. Дотримання принципу публічності та прозорості на практиці є запорукою надійності бюджету, оскільки це забезпечує довіру громадськості до бюджетної політики, сприяє збільшенню надходжень до бюджетів різних рівнів, а також посилює ефективність державного та громадського контролю публічних фінансів [2].

Забезпечення прозорості бюджетного процесу на місцевому рівні є обов'язковою умовою демократії. Бюджетна прозорість дає громадянам змогу відчувати себе повноправними споживачами суспільних благ і послуг в обмін за сплачені податкові платежі. Завдяки бюджетній прозорості зацікавлені

сторони місцевого рівня можуть бути впевнені в тому, що бюджетними ресурсами розпоряджаються ефективно та цілеспрямовано [3].

Прозорість бюджетного процесу на місцевому рівні передбачає:

- надання прозорої інформації про порядок складання бюджетів всіх рівнів, фінансовий стан органів місцевого самоврядування, підготовленої на основі методики збору, обробки та надання інформації;
- визначення порядку збору та узагальнення інформації, яка характеризує стан і якість управління коштами місцевих бюджетів;
- удосконалення інформаційно-статистичної бази соціально-економічних показників розвитку регіонів;
- запровадження публічного обговорення щорічних звітів про виконання місцевих бюджетів органами місцевого самоврядування;
- запровадження міжнародних стандартів фінансової і статистичної звітності для проведення незалежної фінансової експертизи та зовнішнього аудиту на місцевому рівні [7].

Відсутність налагоджених механізмів усесторонньої взаємодії громадян підвідомчої території з органами місцевого самоврядування та місцевими органами державної влади не дозволяє громадянам у повній мірі застосовувати належні їм права, зокрема на:

- здійснення влади безпосередньо (окрім виборів) – ст. 5 Конституції України [6];
- безпосереднє здійснення місцевого самоврядування та вирішення питань місцевого самоврядування територіальною громадою – ст. 140, 143 Конституції України [6];
- здійснення контролю за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування – ст. 75 Закону України «Про місцеве самоврядування» [5].

Згідно Бюджетного кодексу України [4] органи місцевого самоврядування отримали можливість здійснювати більш самостійну бюджетну політику згідно з принципами публічності та прозорості бюджетної системи України. Проте, важливо зазначити, що проголошені принципи не завжди реалізуються у практичній діяльності органів місцевого самоврядування і органів місцевої влади, що створює негативні ефекти на всіх стадіях бюджетного процесу.

Проблема взаємодії в процесі прийняття бюджетних рішень на місцевому рівні є новою і для органів місцевого самоврядування та органів місцевої влади, і для громадян підвідомчих територій. Основною причиною таких проблем взаємодії є глибока прірва між не реформованою бюрократичною та новою демократичною системами управління. Бюрократична система управління не може ні виробляти, ні реалізовувати ефективні бюджетні рішення демократично, оскільки не береться до уваги думка і рішення громади. Разом з тим, громада не завжди є достатньо інформованою щодо своїх можливостей і не використовує їх у повній мірі. Тому забезпечення прозорості бюджетного процесу на місцевому рівні є запорукою успішного здійснення реформи децентралізації та сталого розвитку громад.

Список використаних джерел:

1. Бак Н. А. Прозорість бюджетного процесу як фактор підвищення ефективності бюджетного менеджменту в Україні. *Економіка: реалії часу*. 2014. № 1. С. 43–49.
2. Гончаренко М. В. Механізми реалізації принципу публічності та прозорості бюджетної системи на місцевому рівні. *Теорія і практика державного управління*. 2020. № 1 (68). С. 161–168.
3. Дем'янюк А. В. Забезпечення прозорості бюджетного процесу на місцевому рівні. *Модернізація місцевих фінансів України в умовах економічних і соціальних трансформацій*: монограф. / за ред. О. П. Кириленко. Тернопіль: Економічна думка, 2008. С. 90–100.
4. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 29.03.2022).
5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 29.03.2022).
6. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 29.03.2022).
7. Про схвалення концепції реформування місцевих бюджетів: Розпорядження КМУ від 23.05.2007 р. № 308-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2007-%D1%80#Text> (дата звернення: 29.03.2022).